

T.C.
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU BAŞKANLIĞI

TÜRK
YÜKSEKÖĞRETİMİNDE
GELİŞMELER

Prof.Dr. Mehmet SAĞLAM
Yükseköğretim Kurulu Başkanı

Ankara
Şubat, 1994

XIX. Yüzyılda ve XX. Yüzyılın başlarında üniversitelerin, eğitim-öğretim ve araştırma olmak üzere başlıca iki görevi bulunmaktaydı. İlave olarak bugünün çağdaş üniversiteleri, üniversite sanayi işbirliği ve üniversitelerin toplumla bütünleşmesi gibi yeni görevleri yüklenmişlerdir.

Yükseköğretimin en önemli görevlerinden biri olan eğitim öğretim hizmetleri denilince, akla başlıca beş unsur gelmektedir. Bunlar; yükseköğretim kurumları, öğrenci ve öğretim elemanları, araştırma-geliştirme faaliyetleri ile araç-gereç ve fiziki mekan imkanlarıdır.

Türkiye'de sözkonusu unsurlar, şöyle bir görünüm arz etmektedir:

Bunlardan birincisi olan yükseköğretim kurumları, yükseköğretimin, asli bir unsurudur. Yükseköğretimin belirli bir düzeye gelmesi, herşeyden önce yeterli sayıda yükseköğretim kurumunu gerekli kılmaktadır.

Yükseköğretim kurumları sayılarını artırma bakımından ilk büyük adım, 1981-1982 eğitim-öğretim yılında yapılan düzenlemelerle sağlanmıştır. Yükseköğretime olan talebin büyük boyutlara ulaşması dolayısıyla 1992 yılında da Cumhuriyet döneminin en geniş kapsamlı bir atılımı gerçekleştirilmiştir.

Bu atılımlar sonucunda bugün, 1981 yılına göre; üniversite sayısı 19'dan 57'ye, fakülte sayısı 183'den 411'e ve yüksekokul sayısı da 126'dan 389'a ulaşmıştır (1,2). Bu rakamlara göre; üniversite sayısı üç katına çıkmıştır. Bunun yanında Türkistan'da Türkiye ve Kazakistan'ın işbirliği ile Ahmet Yesevi Üniversitesi adı altında uluslararası bir üniversite kurulmuştur.

Ancak yukarıda verilen faktülte sayıları içinde 86'sı, yüksekokul sayıları içinde de 98'i henüz faaliyete geçirilememiştir(3,4).

İkinci unsur olan öğrenci sayılarına bakıldığında son oniki yılda, özellikle son yıllarda yükseköğretim kontenjanları, önemli ölçüde artırılmıştır. Bir yıl öncesine göre 1993 yılı örgün öğretim kontenjanı, 121.800 den 173.400'e çıkartılarak % 42'lik bir artış sağlanmıştır. Aynı dönemde açıköğretimde de kontenjanlar, 165.000 den 614.500'e çıkarılarak % 272'lik bir artış elde edilmiştir. Her yıl lise ve dengi okullardan yaklaşık 450.000 öğrencinin mezun olduğu dikkate alınacak olursa, mevcut kontenjanlarımızın bu miktarı karşılamada oldukça yeterli olduğu söylenebilir. Yükseköğretimdeki kapasite artışı planlandığı şekilde yürütüldüğü takdirde, gelecek yıllardaki örgün öğretime olan talebi de karşılamak mümkün olabilecektir (5).

Bu kontenjan artışlarına ek olarak 1992-1993 eğitim-öğretim yılında her birine 1.400 olmak üzere, Azerbaycan, Özbekistan, Kırgızistan, Türkmenistan ve Kazakistan'a toplam 7.000 öğrenci kontenjanı ayrılmıştır. Ayrılan kontenjanlara 5.152 öğrenci yerleştirilmiş ve bunlara bir yıl süre ile Türkçe eğitimi verilmiştir. Türkçeleri geliştirilmiş öğrenciler bu yıldan itibaren yerleştirildikleri yükseköğretim kurumlarında öğrenimlerine devam etmeye başlamışlardır (6). 1993-1994 eğitim-öğretim yılında da sözü edilen ülkelere, 3.014 kontenjan daha ayrılmış ve ayrılan kontenjanlara 1.841 öğrenci yerleştirilmiştir. Ayrıca, Asya ve Balkanlarda yaşayan Türk ve akraba topluluklarından 1992- 1993 yılında 1.254 ve 1993-1994 yılında da 2.402 olmak üzere gelen 3.656 öğrenci yükseköğretim kurumlarına yerleştirilmiştir. Böylece, yurdumuzda eğitim ve öğretimini sürdüren bu öğrencilerin sayısı 10.000'e yaklaşmıştır (7,8,9).

Türkiye, bilindiği gibi genç nüfus oranı çok yüksek bir ülkedir (10) . Nüfus artış hızının % 2.2 gibi yüksek oranda bulunması ve ileriki yıllarda bunun süreceğinin bilinmesi dolayısıyla Türkiye'de eğitim sorunlarımız gündemde kalmaya devam edecektir.

Eğitim sorunları içerisinde yükseköğretim yeri ve önemi büyüktür. Bunun bir sonucu olmak üzere VI. Beş Yıllık Kalkınma Planında, plan dönemi sonu olan 1994 yılında açıköğretim dahil yükseköğretim okullaşma oranının yüzde 15.0'e yükseltilmesi ve toplam ğrenci sayısının da 747 bine çıkarılması hedeflenmiştir.

Alınan çeşitli tedbirlerle ve ikinci öğretimde yaratılan 24 bin yeni örgün ğretim kapasiteyle, 1993-1994 ğretim yılında yükseköğretim ğrenci sayısı 1.213.445 olmuştur. Bunun 561.071'ini örgün ğretim ğrencisi ve 652.374'n de açıköğretim ğrencisi meydana getirmektedir (11,12). Örgün ğretim ğrenci sayısı içerisinde yeni kurulan niversitelerimizdeki ğrenci sayısı da 64.865'e ulaşmıştır. Üniversitelerimizin yeni olmaları gözönüne alındığında, ulaşılan bu rakam, hiç te azımsanacak bir seviyede değildir. Tüm yükseköğretimde mevcut olan örgün ğrenci sayısı 1981 yılındaki ğrenci sayısının 2.41 katına ulaşmıştır.

Mevcut ağ nüfusu ve ğrenci kapasitesine göre örgün öğretimde okullaşma oranı yüzde 11.3'e ve tüm yükseköğretimde de okullaşma oranı yüzde 23.8'e ulaşmıştır (13). Böylece 1981 yılında yüzde 7 olan örgün öğretimdeki okullaşma oranı 1993 yılında yüzde 11.3'e çıkarılarak yüzde 61 artış sağlanmıştır.

Verilen bu bilgilere göre, gerek ğrenci sayısı ve gerek okullaşma oranı bakımından, VI. Beş Yıllık Plan hedeflerinin oldukça önüne geçmiş ve 1981 yılına oranla çok büyük bir gelişme göstermiş bulunmaktayız.

Yükseköğretim Kurulunda yaptığımız plan çalışmalarında iki binli yılların başında yükseköğretim ağ nüfusunun 5 milyonu geçeceği, bugün için yüzde 45 dolayında olan ortaöğretim okullaşma oranının da yüzde 75 dolaylarına çıkarılacağı dikkate alınarak, belirtilen yılların sonunda, yükseköğretim okullaşma oranının yüzde 30 dolaylarına çıkarılması hedeflenmiştir. Bu ise yaklaşık 1.5 milyon öğrenciyi ifade etmektedir.

Yükseköğretimdeki mevcut öğrenci yapısına göre artık bundan sonraki kontenjanlarda, örgün öğretime ağırlık verilmesi kaçınılmaz olacaktır. Üniversitelerimizin yoğun öğrenci kapasitesi gözönüne alındığında açılacak kontenjanların, öğretim düzeyleri yükseltilmek şartıyla yeni kurulan üniversitelere kaydırılması daha doğru olacaktır.

Üçüncü unsur öğretim üye ve yardımcıları ile ilgilidir. Geçmiş on yıla göre üniversitelerde öğretim üyesi ve öğretim elemanı bakımından da belli bir gelişme olmuştur. 1993-94 eğitim öğretim yılı başında üniversitelerde 14.788 öğretim üyesi ve toplam 42.257 öğretim elemanı bulunmaktadır (14,15). Bu sayı içinde yeni üniversitelerde bulunan öğretim üye sayısı 948 ve toplam öğretim elemanı sayısı da 4.603 dür. Yükseköğretim Kurulu'nun kurulduğu yıl olan 1981-1982 yılındaki mevcut 22.223 öğretim elemanı ile bugünkü öğretim elemanı sayısı karşılaştırıldığında, örgün öğretim toplam öğrenci sayısındaki 2.41'lik artışa karşılık, toplam öğretim elemanı sayısındaki artış bir katına dahi yaklaşmamıştır. Bu da öğretim üyesi ihtiyacımızı açıkça göstermektedir.

Yukarıda verilen öğrenci, öğretim üyesi ve öğretim elemanı sayıları gözönüne alındığında, Türkiye genelinde bir öğretim üyesine 37.9 ve bir öğretim elemanına da 13.3 örgün öğretim öğrencisi düşmektedir (16). Öğrenci öğretim elemanı oranı bakımından yeni kurulan üniversiteler olumlu bir manzara göstermemektedir. Bugün bu üniversitelerde bir öğretim üyesine 68.4 ve bir öğretim elemanına da 14.1 örgün öğretim öğrencisi düşmektedir. Bu rakam, yeni kurulan üniversitelerin daha çok yardımcı öğretim elemanı ile eğitim öğretimini sürdürdüğünü göstermektedir.

Yükseköğretim kurumlarımızın öğretim üyesi ihtiyacını karşılamak amacıyla 1987-1992 yılları arasındaki 6 yıllık dönemde 1410 kişi yurt dışına gönderilmiştir. Buna göre, yıla 235 kişi düşmektedir. 1993 yılından itibaren başlattığımız yeni proje ile, 1993 ve 1994 yıllarında toplam 2837 kişi yurt dışına

gönderilmiş olacaktır. Böylece, son iki yılda yıllık 1418 kişi yurt dışına gitmiş olacaktır (17).

Yapılan planlama çalışmalarına göre, yukarıda belirtilen rakamlara ilave olarak ikibin yılına kadar 4.540 araştırma görevlisinin daha yurtdışına gönderilmesi planlanmıştır (18,19,20). Bu projenin gerçekleşmesi için yeterli finansman sağlandığı takdirde, dönem sonunda 7.500 dolayında araştırma görevlisi yurtdışında lisansüstü öğrenim görme imkanına kavuşmuş olacaktır.

Diğer taraftan, 1993-1994 öğretim yılında Türkiye’de, 37.213 yüksek lisans 15.329 doktora öğrencisi olmak üzere 52.542 lisansüstü öğrencinin bulunduğunu görmekteyiz (21). Bu rakam, örgün öğretim öğrenci sayısının yüzde 9.3’ünü meydana getirmektedir. Ülkemizde lisansüstü öğrenim gören öğrencilerin büyük bir kısmı, öğretim üyesi yetiştirilmek amacıyla eğitilmektedir. Gerek yurtdışı projemiz ve gerek yurtiçinde araştırma görevlisi yetiştirilmesi çalışmaları biraz artırılarak sürdürüldüğü takdirde ikibin yılına kadar öğretim üyesi ihtiyacımız büyük ölçüde giderilmiş olacaktır.

Dördüncü unsur olarak eğitimin araç-gereçleri ve fiziki mekan gelmektedir. Gerek öğrenci sayılarının kapasitenin çok üzerinde bulunması, gerek teknolojinin hızla değişmesi dolayısıyla, üniversitelerin elinde bulunan araç ve gereçlerin yeterli düzeyde olduğunu iddia etmek mümkün olamamaktadır. Yıllardan beri ayrılan ödeneklerle bu alanda istenilen düzeye ulaşamamıştır. Mevcut eksikliklerimize yeni kurulan üniversitelerin ihtiyaçlarının da eklenmesiyle ortaya büyük çapta araç-gereç sıkıntısı çıkmış bulunmaktadır. Buna üniversite kütüphanelerindeki periodikler ile kitap alımlarındaki sıkıntıları da eklemek yerinde olacaktır.

Yükseköğretim Kurulu tarafından üniversitelerin eğitim araç ve gereçleri sıkıntısını bir dereceye kadar giderebilmek ve böylece eğitimin kalitesini yükseltebilmek için 3 ayrı proje kredisi

sağlanmıştır. Bu projelerden birincisi, fen ve mühendislik fakültelerinin laboratuvar, araç ve gereç standartlarını yükseltmek amacıyla kullanılan 67 milyon sterlinlik İngiliz kredisidir (22). Diğer proje, mesleki ve teknik eğitim fakülteleriyle, meslek yüksekokullarının modern teknik malzeme ile donatılması ve öğretim elemanı eğitimi için alınan 143 milyon dolarlık Dünya Bankası kredisidir (23,24). Son proje de, öğretmen yetiştiren eğitim fakültelerinin araç-gereç ve akademik personel eğitim için 23 milyon dolarlık yine Dünya Bankası'ndan sağlanan kredidir (25). Söz konusu projeler için sağlanan kaynaklar, daha çok üniversitelerin araç-gereç sıkıntısını gidermek amacıyla kullanılmaktadır. Ancak, bu tedbirlere rağmen üniversitelerin araç-gereç sıkıntısı yine de devam etmektedir.

Kapasite artışı ve yeni yükseköğretim kurumlarının kurulması dolayısıyla üniversitelerin derslik, sosyal tesis ve idare binaları gibi kapalı alanlarının da yeterli olmadığını söylemek gerçekçi bir davranış olmaktadır. Kaba bir hesaba göre Türkiye genelinde bugün bir öğrenciye 13 m² den daha az alan düşmektedir. Yeni kurulan üniversitelerde mekan ihtiyacı daha fazla şekilde kendini hissettirmektedir. Üniversitelerin fiziki alanlarını uluslararası standartlara yaklaştırabilmek için her öğrenciye enaz 15 m² dolayında fiziki alan düşmesi gerekmektedir. Bu da yaklaşık 8 milyon m² lik mekan ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır. Buna ileride artırılması düşünülen kapasiteler eklendiğinde, ihtiyaç çok daha büyük boyutlara ulaşmış olacaktır (26).

Beşinci unsur olarak üniversitelerin önemli görevlerinden biri olan bilimsel araştırma fonksiyonunu sayabiliriz. Bu konuda da başlıca şunlar söylenebilir;

Çağımızın gelişen ve değişen koşulları ile globalleşme sürecine uyum sağlanmasını kolaylaştırılması bakımından, üniversitelerimizde, AR-GE faaliyetlerini çeşitlendirerek arttıracak alt yapının oluşturulması zorunludur.

OECD ülkelerinde AR-GE harcamalarının GSMH'ya oranı, 1990 yılında ortalama olarak yüzde 1.63 düzeyinde olmuştur. Bu oran Japonya'da yüzde 3'ü aşmıştır. Aynı yılda Türkiye'de bu oran binde 3.3 olarak gerçekleşmiştir. OECD ülkelerinde kişi başına yılda 382 dolar AR-GE harcaması yapılırken, bu miktar Türkiye'de 5 dolar civarında kalmaktadır.

Türkiye'deki araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin nitelik ve nicelik olarak yükseltilmesi amacıyla Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu şu hedefleri ortaya koymuştur:

-Ülkemizde AR-GE harcamaları içinde özel sektörün payı yüzde 18 düzeyindedir. Oysa ki birçok gelişmiş ülkede özel sektörün payı çok daha fazladır. Bu bakımdan ülkemizde bu oranın yüzde 60 lara çıkarılması hedeflenmiştir.

-Bugün 10 bin nüfus başına 7 olan araştırmacı sayısının 15'in üzerine çıkarılması diğer temel bir hedeftir.

-AR-GE harcamalarının GSMH içerisinde bugün binde 3.3 olan payının yüzde 1'in üzerine çıkarılması gerekli görülmektedir.

Bu açıklamaya göre, ülkemizdeki araştırmaların büyük bir kısmı üniversitelerce yürütülmektedir. Halen ülkemizdeki toplam AR-GE harcamalarının yüzde 69'u üniversitelerce yapılmaktadır. Son on yılda bu alanda önemli adımlar atılmıştır demek pek yanlış olmayacaktır. Araştırmaları desteklemek amacıyla üniversitelerde araştırma fonları kurulmuştur. Fonun kurulduğu 1984 yılında fondan desteklenen proje sayısı 268 idi. 1993 yılında bu sayı 3212'ye ulaşmıştır.

Öte yandan üniversitelerimizde yapılan araştırmalara destek olmak amacıyla Yükseköğretim Kurulu bünyesinde bir Dokümantasyon Merkezi kurulmuştur. Bu merkez üniversitelerimizdeki araştırmacılara hizmet vermektedir. Merkeze düzenli olarak her ay 10 bin dolayında periyodik gelmektedir. Merkez, araştırmacılara, 1992 yılında 975 bin, 1993

yılında ise 1 milyon 650 bin kaynak bilgisi verme hizmeti sağlamıştır. Aynı zamanda Merkezde 1993'de 6.168 bilgi ve literatür taraması yapılmıştır.

Üniversitelerimizde bilimsel araştırma faaliyetleriyle ilgili olarak ; Dünya'da bilim ve teknoloji sahasında çıkan üst düzey 4 bin kadar dergide yayına giren yazıları sınıflayan ABD'deki Institute for Scientific Information adlı dergiye göre Türkiye, bilimde 1981 ve 1986 yılları arasında Dünya'da 44 üncü sırada yer alırken, bunu izleyen altı yılda (1986-1992 yılları arasında) birçok ülkeyi yayın sayısında 2.6 kat artışla geride bırakarak 38 inci sıraya yükselmiştir. 1993 yılının ilk altı ayında sözkonusu dergilerde çıkan yazı sayısı 975 olarak gerçekleşmiştir (27). Yıl sonu itibariyle bu rakamın 1.950'ye ulaşacağı ve böylece 1986-1993 yılları arasında bilimsel yayın sayısının üç kat artacağı anlaşılmaktadır. Buna göre dünya biliminde önde gelen 50 ülke içinde Türkiye, Tayvan ile Güney Kore'nin hemen ardında, İspanya, Çin Halk Cumhuriyeti ve Meksika gibi hızla gelişen ülkelerin önünde yer almaktadır. Bu bakımdan, bilimde gerçekleştirilen bu aşamayı dikkatle izlemek ve iyi değerlendirmek gerekmektedir.

Üniversite sanayi işbirliği ve üniversitelerin toplumla bütünleşme görevleri, çağdaş üniversite anlayışına sahip kurumların XX. Yüzyılın ikinci yarısında yüklendikleri iki yeni görevdir. Çağdaş üniversitelerin tüm bu mükellefiyetleri birlikte düşünüldüğünde, bugünün üniversiteleri, nitelikli insangücü yetiştirmenin yanında, topluma ışık saçma ve toplumun geleceğini hazırlama misyonlarını da üzerlerinde taşımaktadır. Bu misyonlar, üniversitelerin ülke sanayine öncülük yapmaları ve toplumla bütünleşme faaliyetleri ile gerçekleştirilebilir.

Hemen hemen Dünya'nın her yerinde üniversiteler, bu beş unsura göre değerlendirildiğinde, görevlerini yerine getirip getirmeme bakımından eşit değildirler. Büyük ölçüde aynı durum ülkemiz için de geçerlidir. Dünya çapında araştırma yapan, faaliyetlerini sanayinin hizmetine sunabilecek üniversitelerimiz

olduğu gibi, henüz gelişme aşamasının başında olan üniversitelerimiz de vardır.

Ancak, teknolojik gelişmeye paralel olarak üniversite sanayi işbirliğini gerçekleştirebilmek amacıyla bazı üniversitelerimizi **mükemmeliyet merkezi** (center of excellence) haline getirerek, bu üniversitelerimizi araç-gereç ve makina parkı yönünde desteklememiz kaçınılmaz olmaktadır.

Bir taraftan günümüz dünyasının ihtiyaç duyduğu çağdaş profesyonel insangücünü yetiştirmek, diğer yandan da üniversitelerimizin modernleşmesi ve toplumla bütünleşmesine aracı olması bakımından, her üniversite bünyesinde, bir **yabancı dil** ve **bilgi işlem merkezinin** kurulmasının çok yararlı olacağına inanıyor ve çalışmalarımızı bu doğrultuda sürdürüyoruz.

22 yeni üniversite ve iki yüksek teknoloji enstitüsünün yeni kurulmuş olmaları nedeniyle, yükseköğretim kurumlarımızın tümü için 1994 mali yılında 52.604 trilyon lira ödenek talebinde bulunulmuştur. Bu talebimize karşılık 31.182 trilyon lira ödenek ayrılmıştır. 1993 yılı ile 1994 yılında tahsis edilen ödenekler karşılaştırıldığında, 1994 yılında öngörülen ödenek miktarının konsolide bütçe içindeki yeri, yüzde 4.18'den yüzde 3.57'ye inmiş, GSMH içindeki yeri de yüzde 1.36'dan yüzde 1.37'ye yükselerek hemen hemen aynı düzeyini muhafaza etmiştir (28).

Ülkenin içinde bulunduğu durumu çok iyi değerlendiriyor, bizlere ayrılan ödeneklerin gerçek değerlerinin ayrılan miktarın çok üzerinde olduğuna inanıyor ve bunların verimlilik esasları içinde harcanması gerektiğini tartışmasız kabul ediyoruz. Ülkemizde fiziki sermayeye ayrılan kaynak beşeri sermayeye ayrılan kaynağın kat kat üzerinde bulunmaktadır. Bu yol, ileride fiziki bakımdan gelişmiş, fakat yeterli beşeri sermayeden yoksun bir tablonun ortaya çıkmasına sebep olacaktır. Bunun için beşeri sermayeye ayrılan kaynaklara ağırlık verilmelidir.

Bu esaslar ve yükseköğretimin ülkemiz için arz ettiği önem çerçevesinde başlıca sorunlarımıza çözüm olarak şu önemli hususları belirtmekte yarar görüyorum:

-Yükseköğretimin kalitesini yükseltmede üniversitelerin ve özellikle yeni kurulan üniversite ve yüksek teknoloji enstitülerinin büyük çapta ihtiyaç duyduğu öğretim üyesi yetiştirme projesi için gerekli olan ödeneklere bundan sonraki bütçelerde de yer verilmelidir.

-Gerek fiyat artışları ve gerek bazı meslek mensuplarına sağlananlara oranla çok yetersiz kalan öğretim elemanlarının ücretlerinin artırılması yolunda gerekli tedbirler biran önce alınmalıdır.

-Yatırım ve transfer ödeneklerimizdeki mevcut taleplerimizi en aza indirebilmek için bazı kurum ve kuruluşların (KİT'ler dahil) elinde bulunan ve gereken düzeyde verim alınamayan tesis ve arazilerin üniversitelere devri konusunda yasal işlemler yerine getirilmelidir.

-Çağdaş ve kaliteli yükseköğretim için alınması gereken radikal tedbirleri gerçekleştirebilmek amacıyla üniversiteye ayrılan kaynakların bundan sonraki yıllarda ciddi olarak artırılması sağlanmalıdır.

-Kuruluş kanunu çıkmış fakülteler ve Yükseköğretim Kurulu tarafından açılmasına karar verilmiş yüksekokullar içinde henüz faal durumda olmayanların faaliyete geçişleri tamamlanmadan yeni üniversite kurma yoluna gidilmemesi büyük önem taşımaktadır.

-Yarı kamusal bir hizmet olması ve ülkenin mali darboğazda bulunması dolayısıyla, ödeme gücü yerinde olan öğrencilerden alınmak üzere öğrenci katkı payları artırılarak, elde edilen kaynakların yükseköğretimin finansmanında kullanılması yoluna gidilmelidir.

-Özel vakıf üniversitelerinin sayılarının artırılması için özellikle kamu arazi tahsisleri başta olmak üzere ekonomik teşvik tedbirlerinin uygulamasına devam edilmelidir.

-Hızlı teknolojik gelişme ve değişmelere uyum sağlamak bakımından büyük önem taşıyan AR-GE faaliyetlerinin üniversitelerde bugünkü bulunduğu düzeyden daha ileriye götürülebilmesi amacıyla gerekli mevzuat düzenlemesi yapılması ve yeterli ölçüde teşvik ve ödüllendirme sağlanması düşünülmelidir.

-Yükseköğretimde had safhaya gelen yurt sorununu çözebilmek amacıyla gerekli tedbirler alınmalıdır.

-Araştırma görevlilerinden bir kısmını öğretim üyesi yetiştirmek amacıyla yurtdışına gönderirken, teknolojik gelişmeyi takip ve mevcut bilgilerini yenileyebilmelerini sağlayabilmek amacıyla, bugün yurtdışına gidişleri hemen hemen tamamen tıkanmış bulunan öğretim üyelerinin de belirli sürelerle yurtdışına gönderilmesi imkanları yaratılmalıdır.

-Üniversitelere tahsis edilen ödenekler ile döner sermaye gelirleri yıl içinde kesintiye tabi tutulmamalıdır.

-Harcamalarda disiplini sağlayabilmek amacıyla çeşitli kaynaklardan sağlanan gelirlerin tek bir bütçe içinde yer alması, buna karşılık harcamalara esneklik getirebilmek için de mali mevzuatta yeterli değişiklikler yapılması şeklinde üniversiteler için yeni bir bütçe sisteminin getirilmesi çalışmalarına biran önce başlanmalıdır.

Bu açıklamalar ışığında temel hedefimiz;

-Kaliteli düzeyde eğitim-öğretim ve bilimsel araştırma yapan,

-Teknolojik ve bilimsel gelişmelerin öncülüğü görevini yüklenen,

-Eğitim ğretim programlarını toplumun ihtiyaç duyduğu insan gücünün yetiştirilmesi için sürekli geliştiren,

-Kaliteli eğitim sunan, her yaşta insanın "hayat boyu eğitim" anlayışına ulaşmasına yardımcı olan,

-Kendisine sağlanan kamu kaynaklarını en rasyonel bir şekilde kullanan ve bunun hesabını vermekten çekinmeyen,

-Sanayi ve diğer sktrlerle işbirliği yaparak toplumun ekonomik ve kültürel kalkınmasına doğrudan katkıda bulunan,

-Sektörlerin ve toplumun ihtiyaç duyduğu uygulamalı araştırma ve proje yürütücülüğü hizmetlerini veren,

-Toplumun dinamik gelişmesine öncülük eden ve Dünya niversiteleri ile sürekli bir etkileşim içinde olabilen,

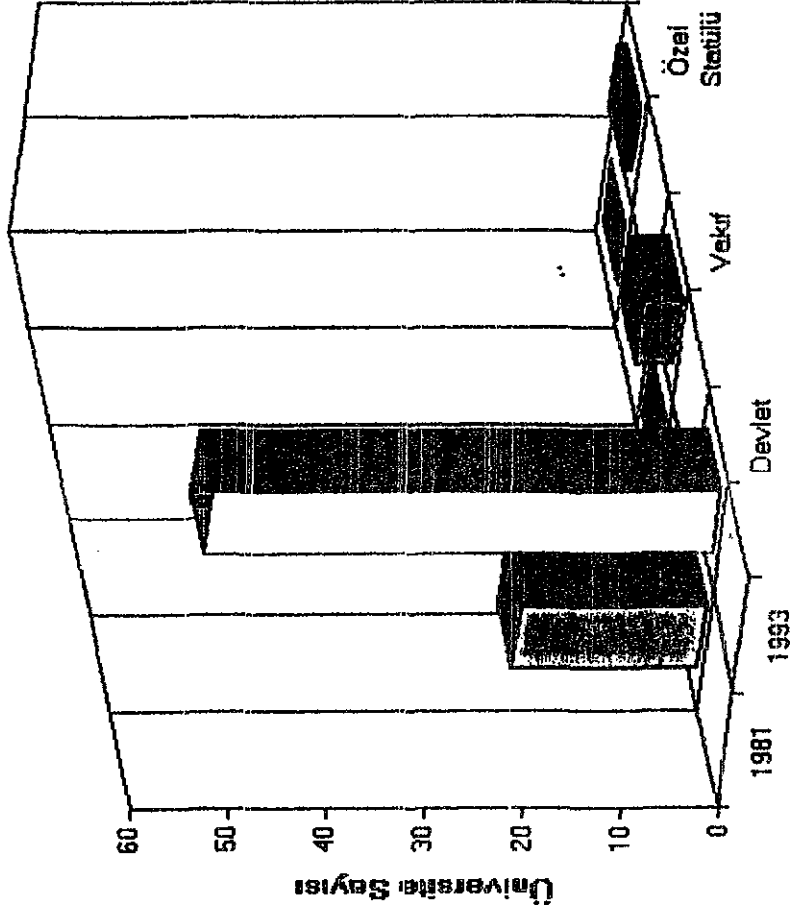
bir yükseköğretim sistemi oluşturmaktır.

Unutulmamalıdır ki; ağdaş niversiteler, ülke için büyük bir servettir. Mevcut yasal ereve içinde ve bize sağlanan imkanlar oranında bu hedefe varmak en büyük amacımızdır.

TABLO VE GRAFİKLER

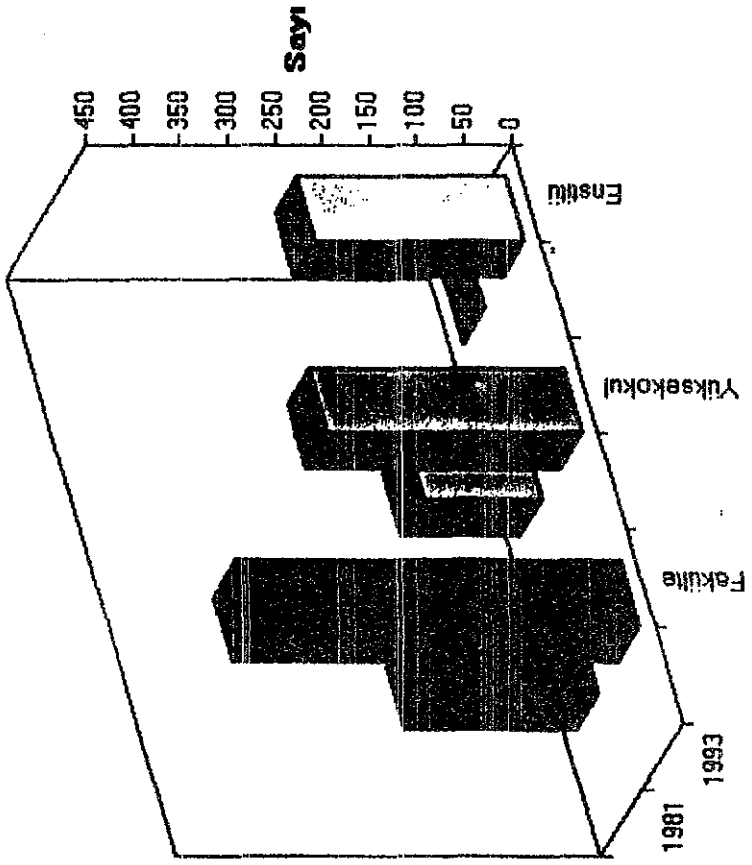
YÖK-1994-09

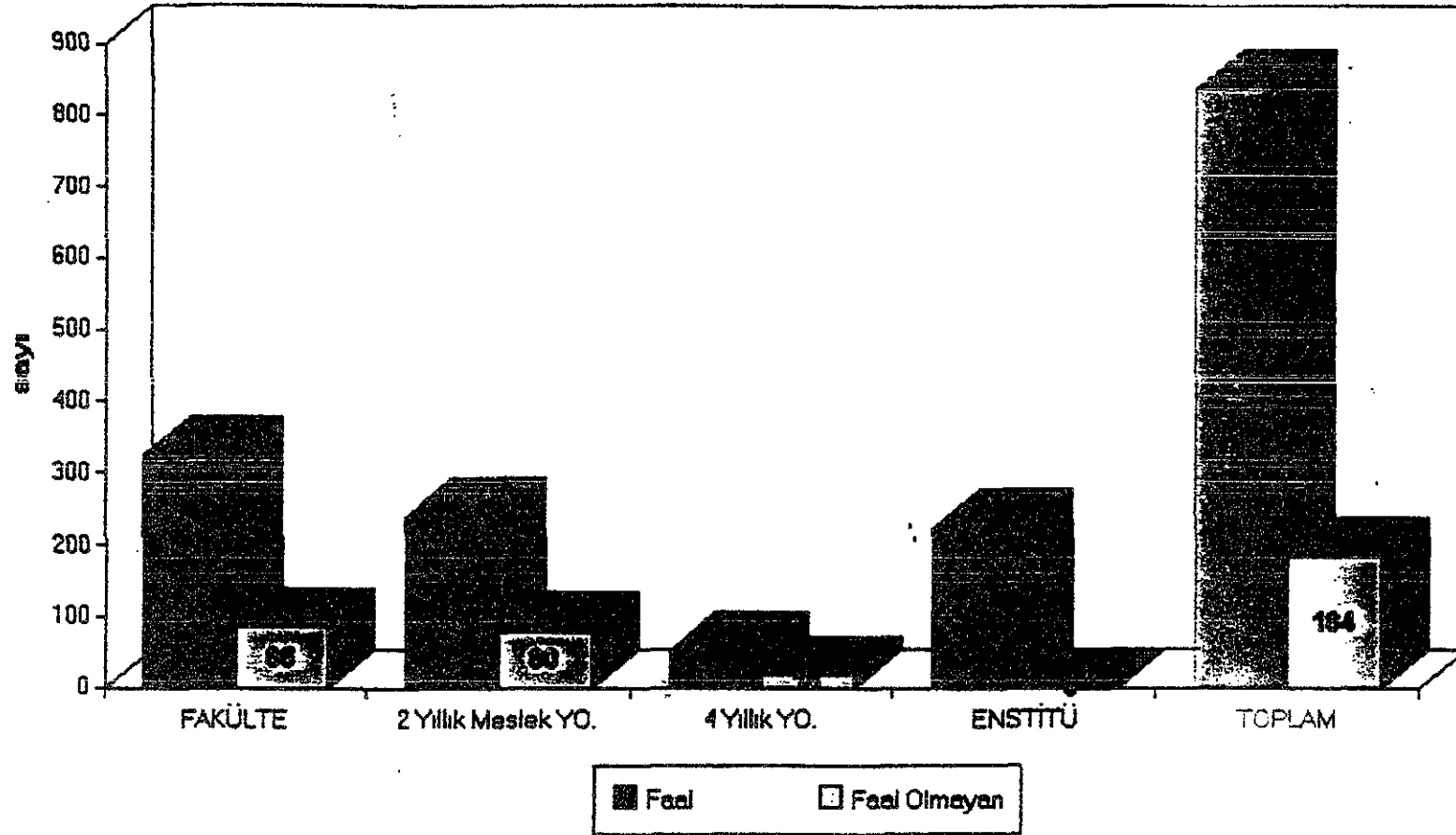
ÜNİVERSİTE SAYILARI

YÖK-1994-04

TÜRKİYE'DE FAKÜLTE, YÜKSEKOKUL ve ENSTİTÜ SAYILARI

Faaliyete Geçen ve Geçirilemeyen Yükseköğretim Kurumları

**FAALİYETE GEÇEN VE GEÇİRİLEMİYEN
YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI (1994)**

		Faal	Faal Olmayan	Toplam
Fakülte		325	86	411
Yüksekokul	2 Yıllık Meslek YO.	239	80	319
	4 Yıllık YO.	52	18	70
Enstitü		222	-	222
Toplam		838	184	1022

LİSE MEZUNLARI-YÜKSEKÖĞRETİM KAPASİTESİ İLİŞKİSİ

Öğretim Yılı	Lise Mezunu	Yüksek Öğretim Kapasitesi
1982-1983	210.622	72.983
1983-1984	217.359	105.158
1984-1985	251.284	148.766
1985-1986	238.639	156.065
1986-1987	220.805	165.817
1987-1988	219.853	174.269
1988-1989	253.058	188.183
1989-1990	259.844	193.665
1990-1991	288.991	196.253
1991-1992	320.000	199.599
1992-1993	375.432	281.635
1993-1994	457.476	773.728

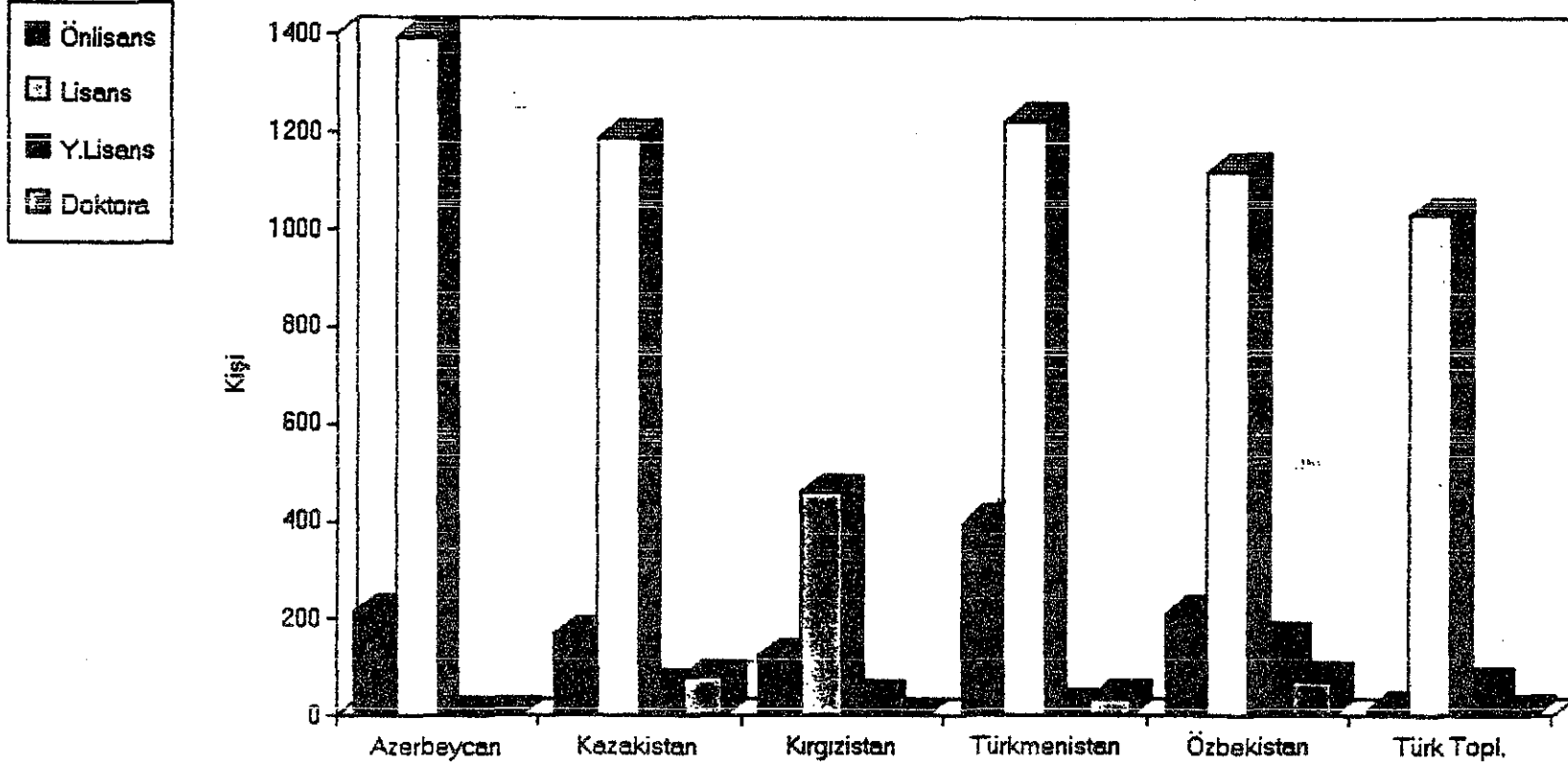
**1992-1993 Eğitim-Öğretim Yılında
Türk Cumhuriyetleri ve Türk Toplulukları Öğrenci Durumu**

	Kontenjan	Yerleştirilen Öğrenci
Türk Cumhuriyetleri	7000	5152
Türk Toplulukları	1254	872
TOPLAM	8254	6024

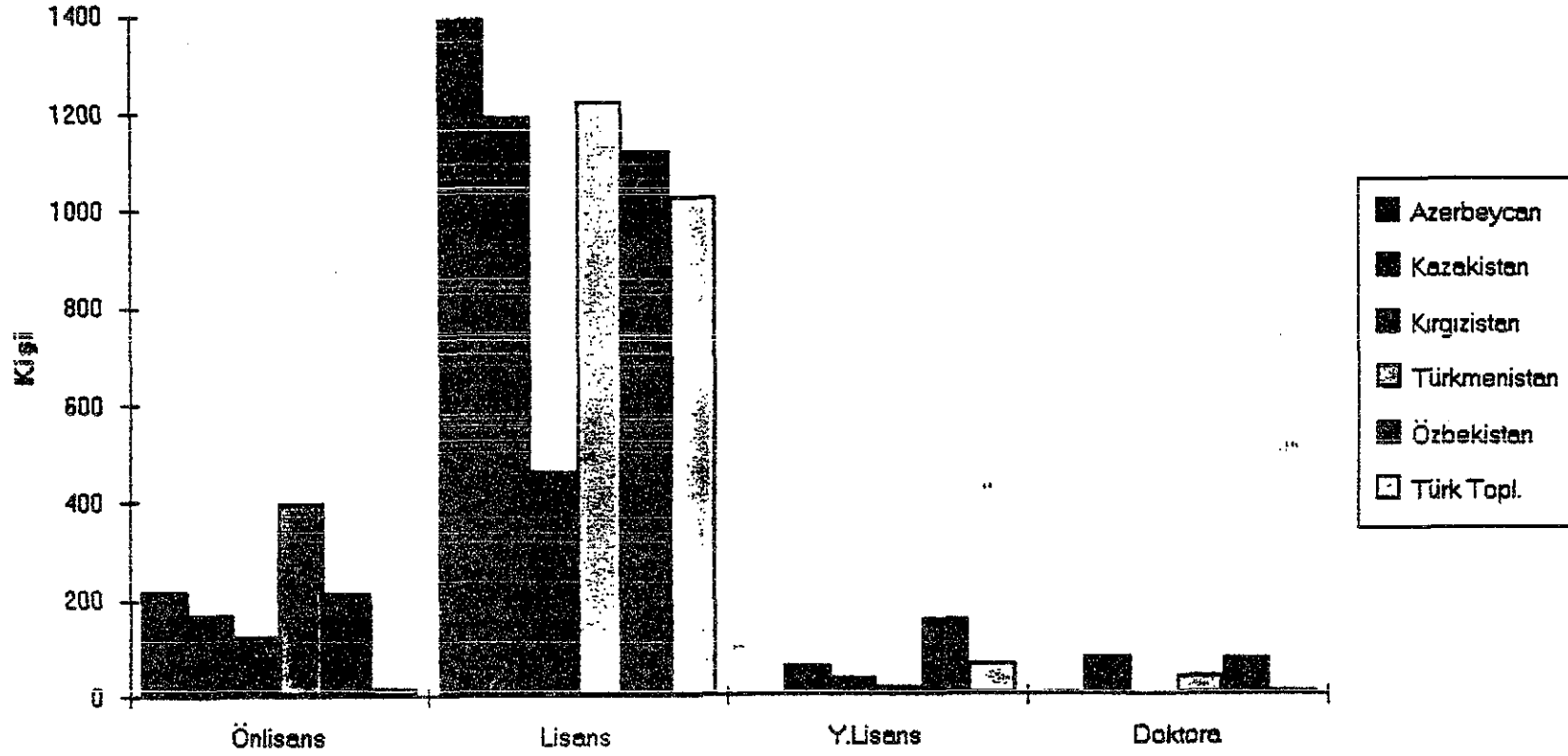
7 **1993-1994 Eğitim-Öğretim Yılında
Türk Cumhuriyetleri ve Türk Toplulukları Öğrenci Durumu**

	Kontenjan	Yerleştirilen Öğrenci
Türk Cumhuriyetleri	3014	1841
Türk Toplulukları	983	661
Afganistan	600	550
Kültür Anlaşmaları ve Kültürel Değişim (Filistin-Nepal)	43	43
İKB	80	80
Balkanlar	696	197
TOPLAM	5416	3372
GENEL TOPLAM (1992-93 ve 1993-94)	13670	9396

Türk Cumhuriyetleri ve Topluluklarından Gelen Öğrencilerin Dağılımları
(1992-93 ve 1993-94 Öğretim Yılı)

Türk Cumhuriyetleri ve Topluluklarından Gelen Öğrencilerin Öğretim Düzeylerine Göre Dağılımı (1992-93 ve 1993-94 Öğretim Yılı)

**YÜKSEKÖĞRETİM'DE ÇAĞ NÜFUSU
(18-21 YAŞ)**

YIL	SAYI
1994	5.093.000
1995	5.228.000
1996	5.184.000
1997	5.142.000
1998	5.102.000
1999	5.063.000
2000	5.025.000

YÜKSEKÖĞRETİMDE ÖĞRENCİ SAYILARI ve OKULLAŞMA ORANLARI

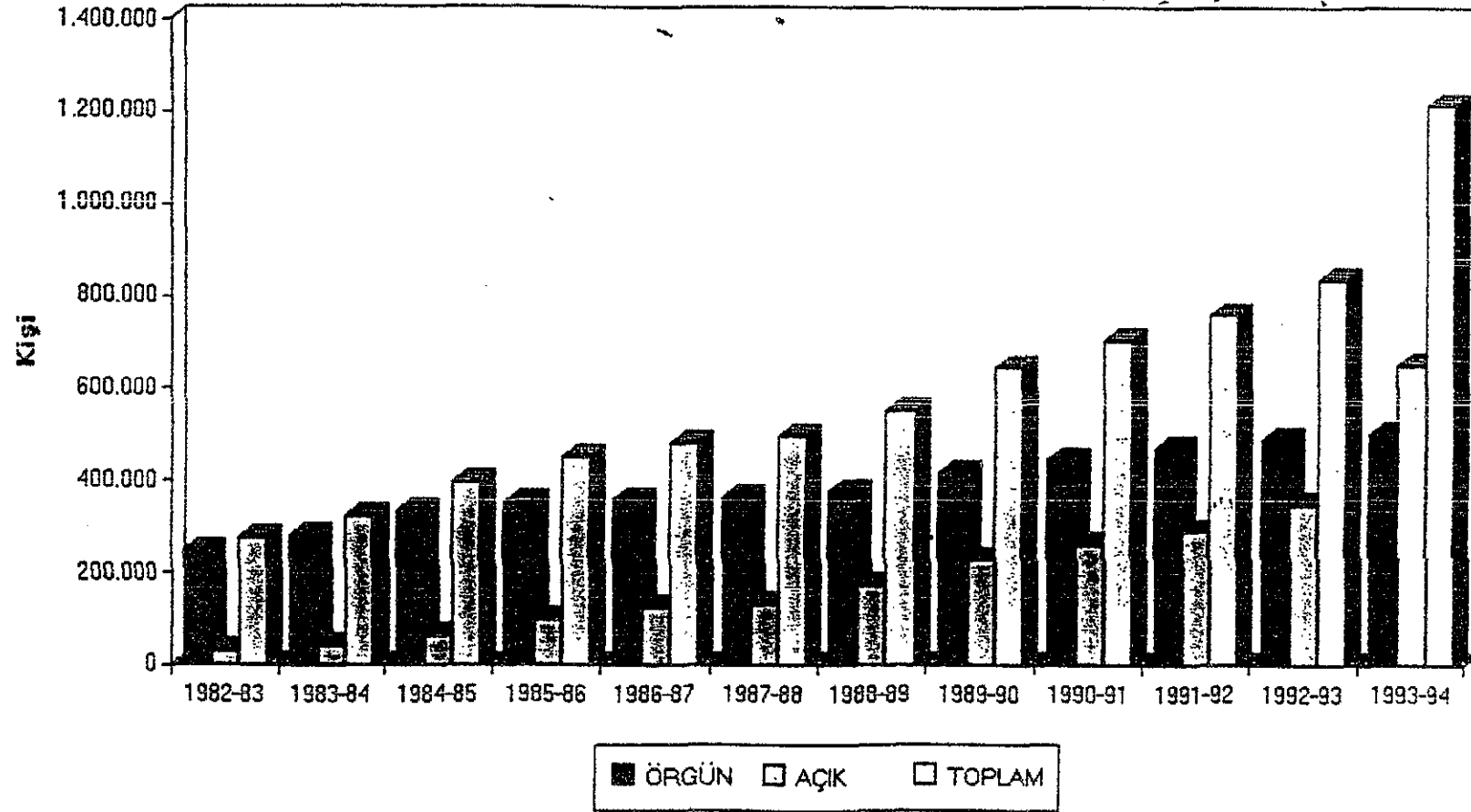
	ÖRGÜN	Örgün Öğretim okullaşma oranı	AÇIK	TOPLAM	Örgün + Açık Öğretim okullaşma oranı
1982-83	247.422	6.4	29.524	276.946	7.1
1983-84	281.446	7.1	40.874	322.320	8.2
1984-85	332.729	8.3	65.416	398.145	9.9
1985-86	350.744	8.6	99.063	449.807	11.0
1986-87	357.796	8.6	123.804	481.600	11.7
1987-88	362.042	8.6	133.586	495.628	11.9
1988-89	376.495	8.7	175.173	551.668	12.6
1989-90	416.540	9.1	228.880	645.400	14.5
1990-91	444.447	9.7	260.962	705.409	15.3
1991-92	469.302	9.9	289.747	759.049	16.0
1992-93	489.158	10.1	347.145	836.303	17.3
1993-94	561.071	11.3	652.374	1.213.445	23.8

İKİLİ ÖĞRETİM

Yerleştirilen Öğrenci

1992-93	11.540
1993-94	24.370

YÜKSEKÖĞRETİMDE ÖĞRENCİ SAYILARI (Ön Lisans-Lisans)

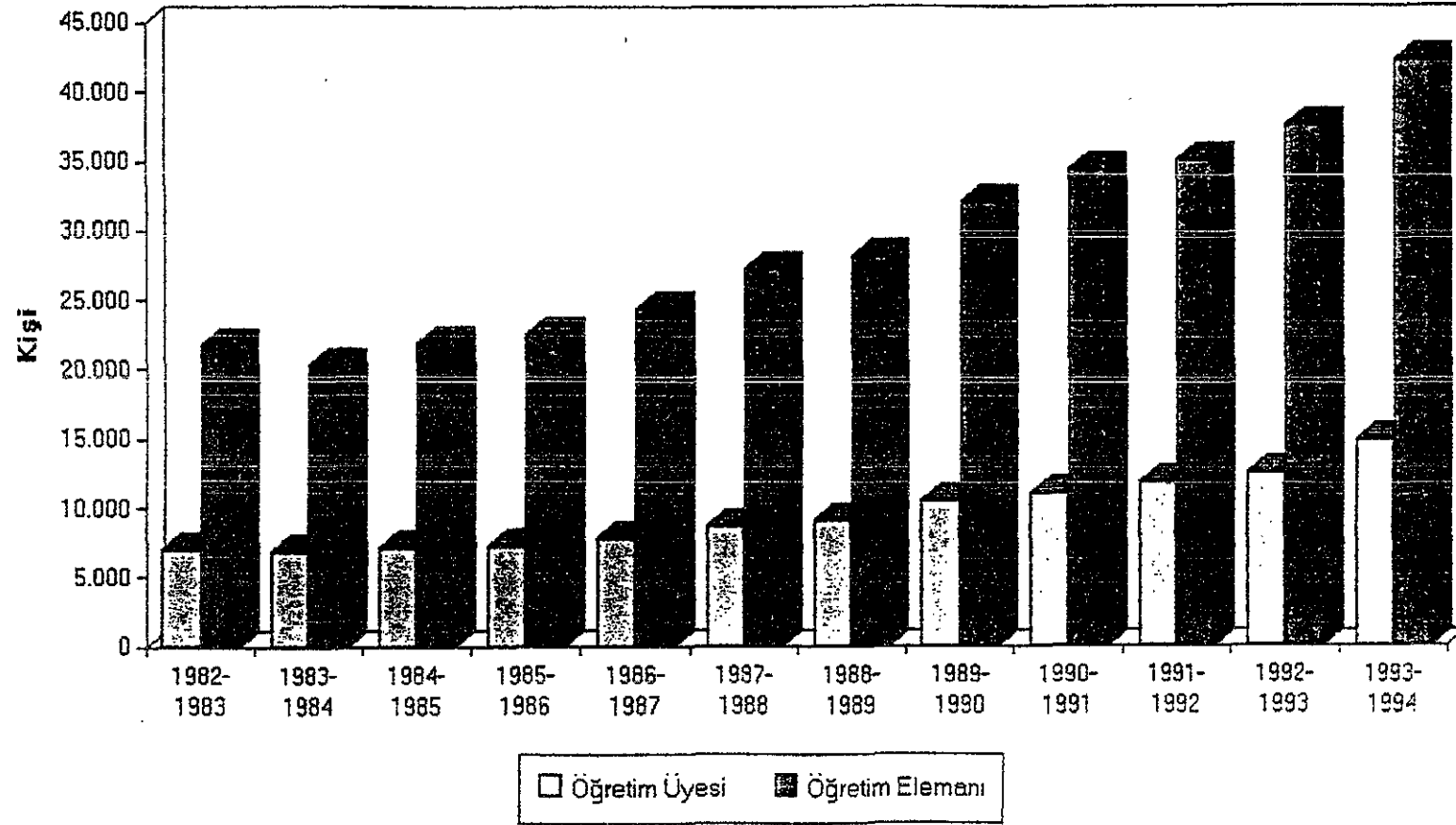

BAZI ÜLKELERDE VE TÜRKİYE'DE YÜKSEKÖĞRETİMDE MİLLİ GELİR VE OKULLAŞMA ORANLARI

13

	Kişi Başına Milli Gelir (ABD Doları)	Yükseköğretim Okullaşma Oranı
İNGİLTERE	10420	23.5
A.B.D.	18530	63.1
JAPONYA	15760	30.7
KANADA	15160	65.6
HOLLANDA	11860	36.0
ALMANYA	14400	31.8
ARJANTİN	2520	42.2
FİLİPİNLER	630	39.2
HİNDİSTAN	340	12.7
KENYA	370	11.3
KOSTARİKA	1690	20.5
MISIR	660	19.8
NİJERYA	290	15.4
TÜRKİYE	2622	23.8

Öğretim Üyesi ve Elemanı Durumu (1982-1994)

**Yükseköğretim Kurumları, Öğrenci ve Öğretim
Elemanı Sayılarındaki Artış Durumu**

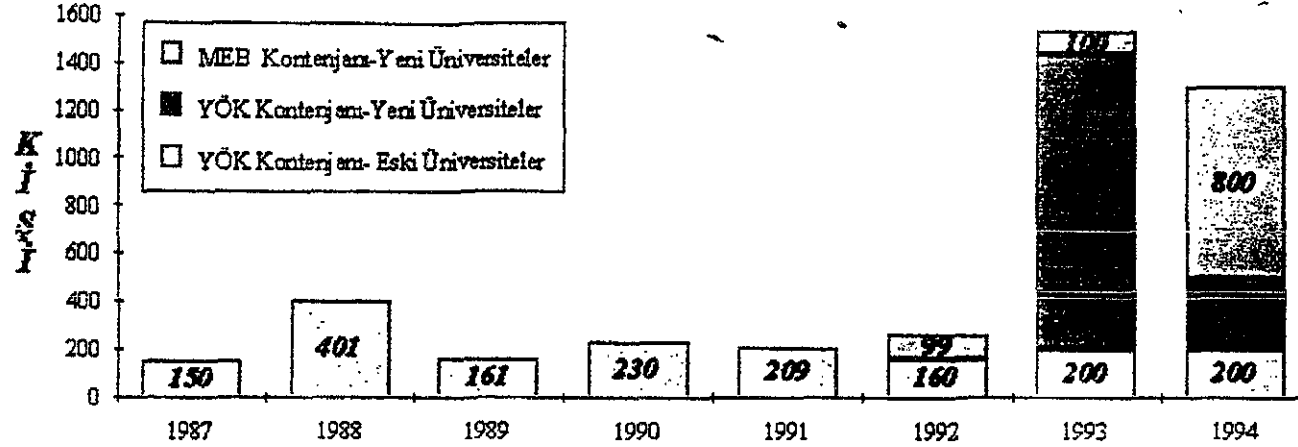
	1981	1994	Artış (%)
Yükseköğretim Kurumları	311	1022	229
Öğrenci	224.571	561.071	150
Öğretim Elemanı	21.814	42.257	94

**YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARINDA ÖĞRENCİ VE ÖĞRETİM ELEMANI
SAYILARINDAKİ GELİŞMELER
(1982-1994)**

Öğretim Yılı	Öğretim Üyesi	Öğretim Elemanı	Bir Öğretim Üyesine Düşen Öğrenci Sayısı(*)	Bir Öğretim Elemanına Düşen Öğrenci Sayısı
1982-1983	6.957	21.814	32.3	10.3
1983-1984	6.826	20.333	41.2	13.8
1984-1985	7.186	21.949	46.3	15.1
1985-1986	7.260	22.568	48.3	15.5
1986-1987	7.767	24.382	46.0	14.6
1987-1988	8.680	27.196	41.7	13.3
1988-1989	9.105	28.114	41.3	13.3
1989-1990	10.497	32.029	39.6	13.0
1990-1991	11.070	34.469	40.1	13.3
1991-1992	11.829	35.132	39.6	13.3
1992-1993	12.481	37.580	39.2	13.0
1993-1994	14.788	42.257	37.9	13.3

Açıköğretim hariçtir.

Lisans-Üstü Eğitim Amacıyla Yurtdışına Gönderilen Araştırma
Görevlilerinin Yıllara Göre Dağılımı (25/1/1994'e kadar)

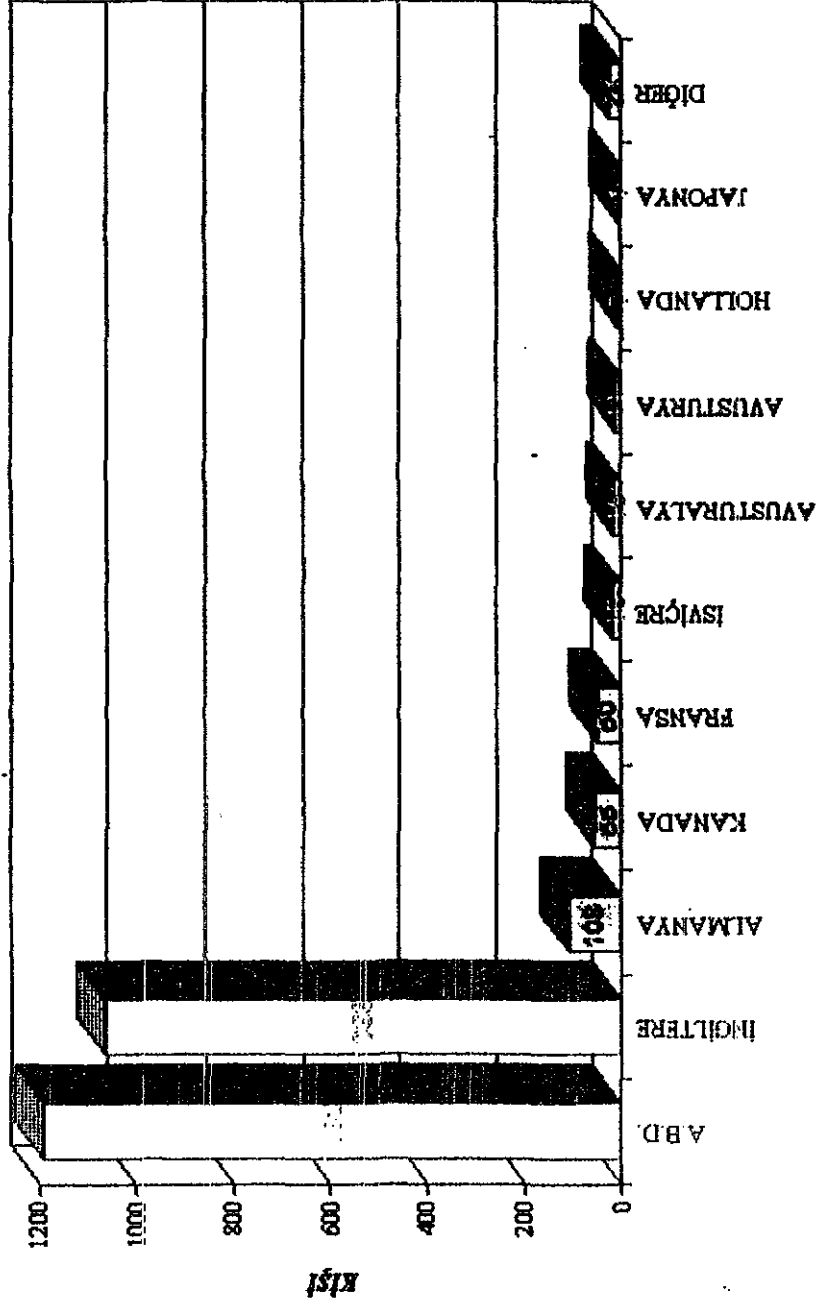

- 1987-1992 arasındaki 6 yıllık dönemde:
toplam 1410 kişi; yıllık ortalama= 235 kişi
- 1993-1994 arasındaki 2 yıllık dönemde:
toplam 2837 kişi; yıllık ortalama=1418 kişi
- Dönemler arası yıllık ortalama artış= **6 KAT**

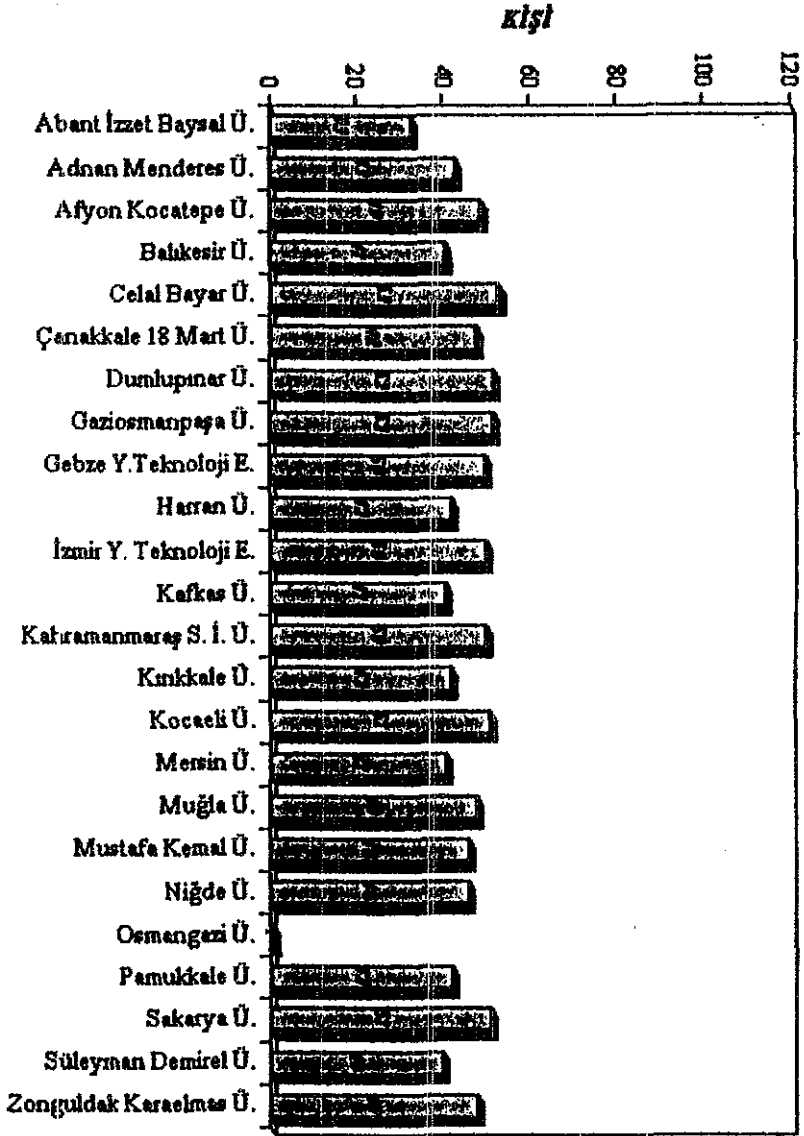
**LİSANS-ÜSTÜ EĞİTİM AMACIYLA YURT DIŞINA GÖNDERİLECEK
ARAŞTIRMA GÖREVLİLERİNİN YILLARA GÖRE DAĞILIMI**

YIL	SAYI
1994	500
1995	700
1996	700
1997	700
1998	700
1999	620
2000	620
TOPLAM	4540

LİSANS-ÜSTÜ EĞİTİM AMACIYLA YURT DIŞINA GÖNDERİLEN ARAŞTIRMA
GÖREVLİLERİNİN ÜLKELERE GÖRE DAĞILIMI (25/1/1994'e kadar)

LİSANS-ÜSTÜ EĞİTİM AMACIYLA YURTDIŞINA GÖNDERİLEN ARAŞTIRMA
GÖREVLİLERİNİN ÜNİVERSİTELERE GÖRE DAĞILIMI (Yeni Üniversiteler)

**TÜRKİYE'DE LİSANSÜSTÜ ÖĞRETİM
(1993-1994)**

	Öğrenci
Yüksek lisans	37.213
Doktora	15.329
Toplam	52.542

MÜHENDİSLİK ve FEN FAKÜLTELERİNİ GELİŞTİRME PROJESİ

AMAÇ:

28 Üniversitenin Mühendislik ve Fen Fakültelerinin lisans eğitimi düzeyindeki laboratuvar araç ve gereçlerini modernize etmek.

Proje Maliyeti: 66.7 milyon Sterlin
(23.3 milyon Sterlin İngiliz Hükümetinden hibe)
(43.4 milyon Sterlin kredi anlaşması)

Karşılaşılan Zorluklar: En önemli engel KDV karşılığı Türk Lirası bulmak sıkıntısıdır.
Taleplerimize rağmen bütçeye yeterli ödenek konulmamıştır.

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU ENDÜSTRİYEL EĞİTİM PROJESİ - I

AMAÇ:

İhracata yönelik imalat endüstrilerinin ihtiyaç duyduğu ara insan gücünü, nitelik ve nicelik bakımlarından uluslararası standartlara uygun olarak yetiştirmek.

Proje Maliyeti: 37.8 milyon US\$

32.7 milyon US\$ Dünya Bankası Desteği

5.1 milyon US\$ T.C. Hükümeti Desteği

Proje Okulları: 8 Meslek Yüksekokulu (Çankırı, Kırıkkale, Düzce, İstanbul Teknik Bilimler, İzmir -Buca, Konya, Malatya, Iskenderun)

Eğitilen Eleman Sayısı: 9 ay süreli 123 kişi

AMAÇ:

- i) Mesleki ve Teknik Öğretmen eğitimi ve teknisyen eğitimi programlarının geliştirilmesi, koordine edilmesi ve uygulanması için Yükseköğretim Kurulu'nun kurumsal kapasitesini güçlendirmek
- ii) Endüstrideki Teknisyen eksikliğini giderecek hizmet öncesi teknisyen eğitim programlarını geliştirmek ve artırmak
- iii) Mesleki ve Teknik öğretmen ihtiyacını karşılamak üzere, dört Fakülte'deki eğitimi genişletmek ve iyileştirmek, bu Fakültelerin kurumsal kapasitelerini güçlendirmek

Proje Maliyeti: 160 milyon US\$

110 milyon US\$ Dünya Bankası Desteği

50 milyon US\$ T.C. Hükümeti Desteği

Proje Okulları: 21 Meslek Yüksekokulu (Antalya, Bilecik, Erzincan, Sivas, Mersin, Osmaniye, Batman, Şanlıurfa, Ege, Kayseri, Elazığ, Kdz. Ereğlisi, Ordu, Rize, Amasya, Gaziantep, Kahramanmaraş, Tekirdağ, Balıkesir, Bursa, Kocaeli)

4 Teknik ve Mesleki Eğitim Fakültesi (Gazi Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi, Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi, Marmara Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi, Fırat Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi)

Eğitilen Öğretim Elemanı:

Meslek Yüksekokulları:

9 ay süreli 152 kişi

7 ay süreli 64 kişi

3 ay süreli 162 kişi

Teknik/Mesleki Eğitim Fakülteleri:

173 kişi gönderilmiş olup, 62 kişinin gönderilmesi planlanmaktadır.

33243 öğrenci projeye dahil programlarda eğitim görmektedir.

MİLLİ EĞİTİM GELİŞTİRME PROJESİ

AMAÇ:

Bu projenin amacı öğretmen yetiştiren kurumların geliştirilmesi ve öğretmen kalitesinin iyileştirilmesidir.

Proje bütün eğitim fakültelerini kapsamaktadır.

Proje maliyeti: 23.1 milyon ABD Doları

Tecihizat: 8.3 milyon ABD doları

Toplam 132 kişi projede çalışmaktadır.

Toplam 375 kişi 3 ay Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere'de eğitilecektir.

FİZİKİ ALAN DURUMU VE İHTİYACI

__ Dünya standartlarında öğrenci başına düşmesi gereken alan	15 m ²
__ 1982'de öğrenci başına Türkiye'de düşen net alan	6.4 m ²
__ 1994'de öğrenci başına Türkiye'de düşen net alan	12.3 m ²
__ 1994-2000'de dünya standartları açısından ihtiyaç duyulan alan	8000 bin m ²
__ İhtiyaç duyulan yatırım	25 Trilyon TL

TÜRKİYE'DE BİLİMSEL ARAŞTIRMALARIN DURUMU (Citation Index'e göre)

Yıllar	Sayı	Artış (%)
1986	523	100
1992	1554	297
1993	1950	373

**YÜKSEKÖĞRETİM ÖDENEKLERİNİN
KONSOLİDE BÜTÇE VE GSMH İÇİNDEKİ PAYI
(1981-1994)**

Yıl	Bütçe Payı	GSMH 'daki payı
	(%)	(%)
1981	3.09	0.71
1982	3.13	0.63
1983	3.78	0.83
1984	3.66	0.64
1985	3.00	0.54
1986	3.05	0.56
1987	2.91	0.55
1988	2.94	0.60
1989	3.19	0.64
1990	3.89	0.87
1991	4.81	1.07
1992	4.39	1.25
1993	4.18	1.36
1994	3.57	1.37